

innovatieplatformwerkdokument

In de tegenaanval; Investeren in mensen en kennis om sneller uit de crisis te komen

Het kabinet bezint zich op een pakket van maatregelen ter stimulering van de Nederlandse economie in de huidige cyclus. Het Innovatieplatform is gevraagd hierop input te leveren. Het Innovatieplatform bracht al eerder een plan uit om de economische structuur van Nederland te versterken. Vanuit het perspectief op innovatie en concurrentiekracht komt het Innovatieplatform dan ook tot de conclusie dat het kabinet met bedrijfsleven en kennisinstellingen een scherpe en vernieuwende industriepolitiek moet gaan voeren; een industriepolitiek die ons sneller en beter uit deze crisis laat komen.

Greenpaperversie 18 februari 2009

De kern:

Het kabinet staat voor een zware opgave. De economie is in crisis, de werkloosheid loopt op en de overheidsfinanciën staan onder druk. De recente CPB cijfers (17 februari 2009) geven een realistische schatting van wat er gebeurt bij bestaande beleidsvoornemens. De economie zal volgens het CPB dan krimpen met meer dan 3,5 procent. Opvallend in de CPB-cijfers is de dramatische terugval in investeringen van bedrijven met in totaal 22%(13 miljard) tot 2010¹. Dit is veel meer dan de terugval tijdens de crisis van 1981 toen de bedrijfsinvesteringen in totaal ruim 11 procent afnamen. Het kabinet staat voor stevige ingrepen. Hervormingen kunnen bijdragen aan meer dynamiek, zoals het Innovatieplatform eerder al heeft aangegeven in de Kennisinvesteringsagenda en Nederland in de Wereld. Tegelijkertijd moet juist nu geïnvesteerd worden in de toekomst, mede vanwege de dramatische terugval in investeringen bij bedrijven.

Er moet een massief, veelomvattend aanvalsplan voor de economie komen dat aansluit op die kern van het probleem. Als het kabinet daarin het voortouw neemt kunnen veel bedrijven en onderzoekers alsmede investeerders (zoals pensioenfondsen) daar op aanhaken. De komende jaren zullen zwaar zijn omdat Nederland een beperkte thuismarkt heeft, een aantal sectoren dat relatief hard geraakt wordt zoals de financiële sector, en veel internationaal opererende bedrijven waarvan de export drastisch terugloopt.

De crisis zal niet alleen leiden tot een hoge werkloosheid maar zal meer dan ooit de structurele kwetsbaarheden van de Nederlandse economie blootleggen. Als we nu niet in staat zijn die 'open zenuw' grondig te opereren, raakt onze economie onnodig lang in een malaise.

¹ Van 2008 op 2009 dalen de bedrijfsinvesteringen volgens de ramingen van het CPB met 11,25%, het jaar daarna met 12%. De raming daarna is nog niet bekend. De MEV 2009 schatte het niveau bedrijfsinvesteringen exclusief woningen op 2008 op 62,7%, waarschijnlijk is het niveau 2008 onder de 60 miljard uitgekomen.

innovatieplatformwerkdokument

Het kabinet moet durven kiezen voor industriepolitiek. Niet uit een oogpunt van protectionisme, niet uit het oogpunt om het oude te behouden, maar om onze economie te vernieuwen en gezond te maken. Kies voor kennisintensieve sectoren als de sleutelgebieden en voeg daar een aantal kennisintensieve activiteiten aan toe met grote betekenis voor maatschappelijke issues als zoals duurzame energie en gezondheidszorg.

In het aanvalsplan is het urgent om op korte termijn met acties te komen die de werkgelegenheid enigszins op peil houden. Om de open zenuw te opereren moet het kabinet de terugval in bedrijfsinvesteringen, die zo nodig zijn voor de middellange en lange termijn, dempen. Anders zijn de gevolgen van de recessie voor veel bedrijven en huishoudens onnodig lang en hard voelbaar. Op de middellange termijn betaalt zich dat al terug.

Investeer dus per direct in grote projecten die banen en kennis creëren, en investeer fors in een duurzame kenniseconomie. Om geld te blijven verdienen, banen te behouden en bedrijvigheid te scheppen moet dit kabinet miljoenen stoppen in onderzoek en ontwikkeling, bijvoorbeeld voor duurzame energie, gezondheidszorg en een aantal sleutelgebieden. Willen we welvaart behouden en versterken voor toekomstige generaties is dat de enige juiste keuze. Het kabinet bezint zich nu op het uitbreiden en vervroegen van investeringen in woningen, gebouwen en infrastructuur. In dit aanvalsplan willen wij in beeld brengen hoe investeringen in kennis en innovatie op de korte en op de lange termijn een bijdrage leveren aan herstel en groei. Volgens ons moet de komende drie jaar door het rijk 1,8 miljard extra aan kennis en innovatie worden geïnvesteerd. Dit zal gepaard gaan met een vergelijkbare investering van bedrijven, buitenlandse concerns, werkgevers en werknemers. Deze investering geeft rendement op de (middel)lange termijn en leidt op korte termijn tot bedrijvigheid en werkgelegenheid en draagt daarmee bij aan het noodzakelijke vertrouwen.

Hieronder vindt u de acties die we voorstellen.

Acties: prioriteiten van het Innovatieplatform

1. Beleid moet zich richten op drie aangrijpingspunten: het verminderen van de neergang, het versnellen van het herstel en het verhogen van de uitkomst op lange termijn door het verbeteren van structurele tekortkomingen van onze economie. In veel andere landen wordt tot dusverre te veel ingezet op het beperken van de negatieve effecten van de crisis. In lijn met eerdere analyses wil het Innovatieplatform de noodzaak die de crisis aanreikt juist gebruiken om de vernieuwingskracht te versterken en Nederland innovatiever, duurzamer en concurrerender te maken.
2. Het IP pleit voor meer dynamiek. In 'Nederland in de Wereld: connecting global ambitions' (2008) en in de Kennisinvesteringensagenda (2006) heeft het IP aangegeven hoe de dynamiek van de (kennis)economie met structurele maatregelen versterkt kan worden. Dynamiek wordt daarnaast behouden door het beschermen van toeleveranciers van bedrijven in faillissement

innovatieplatformwerkdokument

door het naar achter stellen van de belastingdienst als eerste schuldeiser. We adviseren het Angelsaksische 'Chapter 11' model te verkennen, waarbij een bedrijf meer op continuïteit door het faillissement komt.

3. Met het oog op *de lange termijn* moet Nederland nu

- meer investeren in wetenschappelijke kennis, vorm te geven via een grootschalig Nationaal Excellent Onderzoek Programma op de maatschappelijke uitdagingen als Water, Energie, Voedsel en nog twee andere terreinen. Op elk van deze terreinen hebben Nederlandse universiteiten internationale topposities. De gezamenlijke universiteiten kunnen (in samenwerking met het bedrijfsleven) een programmavoorstel indienen voor een 5-jarig excellent onderzoekprogramma.
 - versneld sleutelgebieden versterken: sleutelgebieden staan voor sterke sectoren waar investeringen renderen², er liggen voor circa 300 miljoen aan innovatieprojecten – en programma's die in deze tijd versneld gerealiseerd zouden moeten worden. Nu investeren in sleutelgebieden versterkt hun groeikracht in de toekomst.
 - investeren in grootschalige onderzoeksinfrastructuur, nodig om internationale bedrijven en wetenschappers aan te trekken. Het eerste Innovatieplatform gaf al aan dat hier een investeringsniveau van €125 miljoen per jaar nodig is. Er liggen sinds oktober 2008 25 voorstellen klaar; faciliteiten die grensverleggend onderzoek mogelijk maken en door hun schaalgrootte (ten minste €40 miljoen over tien jaar voor één faciliteit) niet door een individuele universiteit of instelling gefinancierd kunnen worden.³ Deze investeringen moeten aansluiten bij de sleutelgebieden en leveren dan concurrentiekracht en op korte termijn bedrijvigheid.
 - belemmeringen om grote projecten/investeringen snel en innovatief van de grond te krijgen wegnemen.
 - versneld posities kiezen in *lead markets* binnen onder meer duurzame energie en mobiliteit.⁴ Overheden investeren per jaar zo'n 20 miljard euro. Diverse deelmarkten zijn prima in te zetten als *lead market*, waarbij de betreffende overheid innovatieve eisen stelt en daarmee innovatieve bedrijven bevoordeelt, die daarmee hun (internationale) positie kunnen versterken. Als *launching customer* kan de overheid innovatie bevorderen. Zo bepleit het IP de komst van een testpark en hub-op-zee om de windenergiesector te stimuleren en de komst van innovatieve concepten die de kostprijs van wind op zee eerder verlagen, te versnellen. Dit betekent dat de overheid haar eigen uitgaven innovatiever moet inrichten, innovatiever moet aanbesteden en meer samenhang moet brengen tussen haar innovatiedoelen en de vele miljarden in al haar bestedingen en investeringen.
 - meer innovatiecampussen inrichten. Dit leidt op korte termijn tot investeringen in gebouwen en infrastructuur en versterkt de benutting van kennis en bedrijvigheid. Er zijn nu twee campussen, in Eindhoven en Geleen; op tenminste drie plaatsen moeten ze versneld wordt ingericht, dit vergt investeringen in gebouwen en infrastructuur, met name door provincies en gemeenten.
- ### 4. Met het oog op de *middellange termijn* moet Nederland nu
- maatregelen en actie inzetten op het aantrekken van 50 significante buitenlandse activiteiten. Het IP heeft een coalitie gevormd van sectoren, regio's en intermediairs die zich gezamenlijk achter een plan willen scharen. Met een investering van 30 miljoen euro per jaar (waarvan de helft door het rijk) kan het aantal belangrijke binnenkomende buitenlandse vestigingen

² Voortgangcommissie Sleutelgebieden, *Voortgang sleutelgebieden en tussentijdse evaluatie sleutelgebiedenaanpak*, 21 januari 2009.

³ Commissie Van Velzen, *Nederlandse Roadmap Grootschalige Onderzoeksfaciliteiten*. Oktober 2008.

⁴ De vindingen die dan ontstaan moeten ook meer dan nu actief worden verkocht aan het buitenland.

innovatieplatformwerkdokument

verdrievoudigen tot 50 in drie jaar. In combinatie met enkele verbeteringen in het vestigingsklimaat leidt dit conservatief geschat tot een verhoging van 0.5 tot 1.0 % BBP.

- meer (10.000) bedrijven adviseren hoe hun productiviteit te vergroten. In crisistijd valt de productiviteitsgroei terug. Het IP werkt aan een coalitie van sectoren en intermediairs om meer bedrijven advies te geven.
- meer (jonge) bedrijven kredietfaciliteiten geven om te starten en te innoveren.
- investeren in een leven lang leren (in aansluiting op de prioriteiten van de KIA) om kennis en vaardigheden van werknemers en werkzoekenden voortdurend aan te passen aan veranderende economische omstandigheden.

5. Op de *korte termijn*

- moeten bedrijven worden gestimuleerd hun R&D uitgaven op peil te houden via verruiming en aanpassing van de WBSO om kennis, producten en hoogwaardige werkgelegenheid niet voor de toekomst verloren te laten gaan
- moeten bedrijven blijven innoveren in nieuwe producten en diensten, geholpen door verruiming van het innovatiekrediet
- moeten onderzoekers die met ontslag worden bedreigd worden, worden ingezet voor onderzoek binnen sleutelgebieden en voor maatschappelijke innovaties, bij voorkeur uit te voeren via bestaande programma's en in de eigen regio, zodat ze na de crisis weer topfit in hun eigen bedrijf of in hun eigen cluster terug kunnen keren (er liggen inmiddels diverse voorstellen).

6. Het IP zal, ter adstructie, dan ook komen met een selectie van relevante investeringsprojecten naar concurrentiekracht/wetenschappelijke posities en werkgelegenheid.

In ieder geval zal het IP verkennen waar economische kansen liggen voor Nederland op het terrein van duurzame energie: als alle landen duurzamer worden in hun energieconsumptie en -productie: wat kan Nederland dan sneller realiseren dan andere landen.

innovatieplatformwerkdokument